

1. Кузьменко В.У. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна, В.О. Огнев'юк, О.В. Проскура, Л.П. Кочина. – Київ: - 2012. – С. 45.
2. Стецюк І.І. Метод наочного моделювання в роботі з дітьми із ЗНМ. Логопед // І.І. Стецюк. – Харків: Вид. група «Основа», 2012. – № 3. – С. 13-23.
3. Копилова О.В., Використання символів у роботі з дошкільниками / О.В. Копилова, В.М. Ткаченко. – Х.: Вид-во «Ранок», 2009. – 56 с.

УДК 159.9:373.2:37.015.311:82-343

Марценюк М.О.

к.психол.н., ст. викладач кафедри психології,
Мукачівський державний університет

Бекеша К.І.

Студентка групи П-41, спеціальності «Психологія»
Мукачівський державний університет

КАЗКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сьогодні стали незаслужено забуватися ефективні і перевірені способи і засоби впливу на дитину такі як казки, адже вони є одним з найдавніших засобів морального, етичного виховання дітей, а також розвитку їх пізнавальної активності. Казка активізує пізнавальні потреби дитини на всіх етапах життя і у різних видах діяльності: грі, навчанні, праці. За допомогою казки можна підвищувати інтерес до навчання, підкріплюючи самостійність у діяльності дитини.

Чимало зроблено в світі для розвитку та дослідженні казки в контексті психологічних наук. Так, в 1998 році у Санкт-Петербурзі було засновано Інститут казкотерапії. Співробітники Інституту, на чолі з директором Т.Зінкевич-Євстигнєвою, стали послідовниками відомих дослідників казок К. Юнга, М.-Л. фон Франц, К.Естес, Е.Фромма, З.Фройда, Е.Берна, М. Еріксона, В. Проппа та ін.

Згідно класифікації Т.Зінкевич-Євстигнєвої виділяються декілька етапів розвитку терапевтичної казки в Україні. Відповідно до укладеної класифікації перший етап казкової терапії - усна народна творчість. Її початки беруть з давніх часів, але процес усної творчості продовжується й сьогодні. Казка споконвіку була основним інструментом формування світоглядних уявлень людини, адже у казці закріплений педагогічний досвід цілих поколінь. Вона створює сприятливі умови для творчої самореалізації особистості дитини, є своєрідним виховним прийомом, завдяки якому дитина може у власній уяві пережити різноманітні ситуації, у які потрапляють герої казок, і дійти самостійного висновку щодо доцільності тої чи іншої поведінки в своєму житті. Другий етап казкової терапії характеризується збиранням та дослідженням казок та міфів. Дослідження міфів і казок в психологічному, глибинному

аспекті пов'язані з іменами відомих науковців, а саме К.Юнга, Б. Беттельхейма, В. Проппа. Третій етап - психотехнічний. Сучасні практичні психологічні підходи застосовують казку як техніку, як засіб для психодіагностики, корекції та розвитку особистості [4].

Основною складовою пізнавальної активності дітей дошкільного віку є пізнавальні здібності та пізнавальні процеси. Провідне місце у структурі пізнавальних здібностей займає здатність створювати образи, що відображають властивості предметів, їх загальну будову, співвідношення основних ознак або частин і ситуацій. До таких здібностей відносять сенсорні, інтелектуальні і творчі. До пізнавальної активності відносять такі складові як увага, уява, пам'ять, мислення та сприймання [2; 3].

Виділяють декілька видів мислення дітей дошкільного віку: наочно-дійове мислення - це виділення зв'язків і відношень шляхом реальної дії з предметами. Цей вид мислення є первинним і, порівняно з іншими видами мислення, значно переважає у дітей 4-5 років. Образне мислення - основний вид мислення дітей старшого дошкільного віку. У цьому віці за допомогою спеціального тренування діти можуть оволодіти багатьма можливостями, пов'язаними з вказаним видом мислення. Логічне мислення формується на основі наочно-образного і є вищою стадією розвитку мислення взагалі. Процес досягнення цієї стадії доволі тривалий і складний.

Увага дитини дошкільного віку відображає її інтерес до оточуючих предметів і дій, що виконуються з ними. Дитина зосереджується тільки до того часу, поки інтерес не згасне. Поява нового предмета відразу викликає переключення уваги на нього. Тому діти дошкільного віку рідко тривалий час займаються однією справою.

Дошкільний вік характеризується інтенсивним розвитком здатності до запам'ятовування і відтворення. Пам'ять дитини дошкільного віку носить переважно мимовільний характер. Запам'ятовування і пригадування відбувається незалежно від її волі і свідомості. Вони здійснюються в діяльності і залежать від її характеру. Дитина запам'ятовує те, на що зверталась увага в діяльності, що на неї вплинуло, що її зацікавило. Мимовільне запам'ятовування є непрямим, додатковим результатом виконуваних дитиною дій сприйняття і мислення. Довільні форми запам'ятовування і відтворення починають складатися у віці чотирьох або п'яти років.

Ще одним важливим елементом пізнавальної активності, що починає формуватися в дошкільному віці є уява, яка починає закладатися у грі. Спочатку вона невіддільна від сприйняття предметів і виконання з ними ігрових дій.

Сприймання дошкільників розвивається в різних видах діяльності як ігрової так і практичної. Поступово воно виокремлюється у відносно самостійні дії, спрямовані на пізнання предметів навколишнього світу, на виконання перших відчуттєвих завдань. Це означає, що пізнавальна активність в період дошкільного віку - це важливий етап розвитку мислиневої діяльності, сприймання, уваги, уяви, пам'яті, що є складовими елементами загальної пізнавальної активності дітей-дошкільників [2; 3].

Беручи до уваги вищевикладене, можна окреслити основні види казок, що використовуються у роботі з дошкільнятами для розвитку їх пізнавальної активності. Психологи використовують такі види казок як от: психологічно-повчальна казка, структура якої підпорядкована дидактично-виховним функціям, розрахованих на стимулювання розвитку пам'яті, сприйняття та мислення дитини. Це твір, обсягом більший за релаксаційну казку, як правило, це декілька сторінок тексту, адресований дітям, в яких описано переживання труднощів, героїв, які можуть спіткати кожну дитину у період зростання і розвитку. Психологічно-повчальною казкою може виступити розповідь “Червона Шапочка”, “Сестриця Оленка та братик Іванко”, “Пані метелиця”.

Дидактична казка - найпростіша і ненав'язлива казка, яку найчастіше використовують в роботі з дітьми дошкільного віку. Її мета - передати дитині нові знання, вміння та навички. Найчастіше така казка закінчується невеликим простим завданням що пов'язане з темою казки, яке дитина повинна виконати вдома. Таким чином, дидактична казка допомагає дитині розвивати пізнавальну активність, формуючи мислення, увагу тощо. Прикладами таких казок може бути розповідь “Троє поросят”, “Три ведмеді” та “Рукавичка”.

Серед цікавих завдань особливу увагу займають казкові завдання, тобто завдання із казковими образами, казковими сюжетами. Саме таке з'єднання сприятливе для підготовки дітей дошкільного віку до навчання, оскільки через казкові елементи педагог або психолог може знайти шляхи до пізнавальної активності дитини. Читаючи такі казки із завданнями, дитина знайомиться з основними поняттями, такими як: “пори року”, “кольори”, “розмір”, “кількість”, “якість”, “положення в просторі”, “емоції” та багатьма іншими. А ігрові завдання розвивають логічне мислення, пам'ять, увагу, уяву та сприймання, вчать розрізняти предмети за певними ознаками. Прикладами таких казок є “Хлопчик-мізинчик”, “Подарунки феї”, “Віслокова шкіра”.

Народні казки допомагають стимулювати соціально-моральний розвиток дітей. Казкові розповіді формують у дітей дошкільного віку соціально-моральний розвиток, тобто допомагають оволодіти навичками відображення позитивних та негативних персонажів. Вони формують емоційно-ціннісний розвиток дитини дошкільного віку, адекватно реагувати на події та ситуації, емоційно сприймати зміст казки. Найголовніше те, що народні казки формують пізнавальний розвиток дітей дошкільного віку, допомагають розвивати увагу, мислення, вміння спостерігати і розрізняти різні фігури, кольори. Прикладом таких казок можуть бути “Колобок”, “Курочка ряба”, “Ріпка” та інші [1; 5].

Отже, можна зробити висновок, що казка розвиває у дитини дошкільного віку складові пізнавальної активності такі як: пам'ять, мислення, увагу, уяву, мовлення, сприйняття, стимулює до навчання та здійснює необхідний виховний вплив.

Список використаних джерел

1. Авраменко О. Заняття познавального характеру с дошкольниками // Начальная школа плюс до и после. - 2003. - №5. - С. 28-33.
2. Аркин Е.А. Ребенок в дошкольные годы (в двух частях) /Под ред. А.В.

Запорожца и В.В. Давыдова. - М.: Издательство "Просвещение", 1968. - 315 с.

3. Брежнева О. Формування пізнавальної активності у дошкільнят // Дошкільнє виховання. - 1998. - №2. - С. 12-14.4.

4. Буслаєв Ф. И. Міфологічні дослідження. - М., 1988. – 286 с.

5. Вачков И. Сказкотерапия: Развитие самосознания через психологическую сказку. - М., 2001. - 256 с.

УДК 373.2.015.31.091.33(043.2)

Микуліна А. К.,

старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти МДУ

УМОВИ СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

Сьогодні, як ніколи, актуальною є проблема модернізації освітньої політики взагалі й дошкільної зокрема. Згідно Закону України «Про дошкільну освіту», в дошкільному закладі мають бути створені такі умови, що забезпечуватимуть різнобічний розвиток дитини дошкільного віку, відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб; формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду [1].

Практичне вирішення завдань сучасної дошкільної освіти потребує ґрунтовної психолого-педагогічної основи для організації освітнього процесу та створення розвивального середовища. Створення в дошкільному закладі повноцінного розвивального середовища та забезпечення відповідної позиції вихователя в організації діяльності дітей – провідний засіб реалізації завдань сучасного реформування освіти. Адже правильно організоване розвивальне середовище сприяє соціалізації дитини, впливає на всі аспекти її розвитку.

Сукупність спеціально створених умов, що відповідають цьому завданню називають розвивальним середовищем. Розвивальне середовище – це все те, що забезпечує естетичне сприйняття дитиною навколишньої дійсності, сприяє її фізичному та розумовому розвитку, виховує моральні якості дитини [3].

Розвивальне середовище – це сукупність умов, які забезпечують різнобічний розвиток дітей; це система матеріальних об'єктів їхньої діяльності.

У гуманістичних теоріях і практиках дошкільного виховання минулих часів, як і сьогодні, проблемі створення предметно-розвивального середовища надавалося першочергове значення. Однією з перших звернула увагу на проблему розвивального середовища М. Монтесорі, яка найважливішою передумовою розкриття дитиною внутрішнього потенціалу вважала вільну самостійну діяльність у створеному педагогом просторово-предметному середовищі [1]. Вона пише: «Оточення дитини - це не просто поєднання предметів для ігор або якогось їх застосування, оточення мусить мати цілісну форму (образ) і орієнтуватись на цілісне сприймання дитини, а не на суму його можливостей». Дитині не потрібне дороге середовище. Навпаки, в ньому має

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>